

H i r e k.

A szeminárium jubileuma.

Ünnepre virrad az országos rabbiképző intézet. Akik az intézetből indultak Izrael tanítóinak, egy-két órára együvé kerülnek a régi hajlékban, megjelennek szemünk előtt, amint a mesterek örömben ragyogó szeme megpihen rajtuk. Azután folytatódik a zsendülés, Izrael tudományainak modern ápolása, az örök megújulás.

Az ünnep jelentőségét más helyen méltatjuk. Itt azokról kell megemlékeznünk, akikre fényt vet az örömnapp, amelynek eljöttéhez az ő szellemükből áradt ki a teremtő erő.

Rabbi BLOCH MÓZES,

az orsz. rabbiképző intézetnek 25 év óta rektora.

A rektor, rabbi *Bloch* Mózes patriarkája az intézetnek. Feléje tekint ma minden szem, aki kimagasló orma a mai magyar zsidóságnak. Idegen talajból, Morvaországból került hozzánk, de a magyar föld, a magyar levegő teljesen akklimatizálta és a tudomány csodaszép virágait varázsolta elő elméjéből. Nehány vonásban idevetjük pályafutását:

Ronsbergben 1816. évi Sevat havában született. Apja Bloch Illés volt, anyai részről magyar vér foly ereiben, mert Rabbi Löw Eleázárnak, a néhai híres abaujszántói rabbinak leánya, Eszter volt a szülője. Tizenkét éves koráig *Fall*, ronspergi rabbinak, a »Nóda-Bijehuda« szerzője kiváló tanítványának volt a növendéke. A fiatal Bloch Mózes elméjének éle már akkor is oly mértékben nyilatkozott meg, hogy az a híres első mestere maga mondta Bloch Illésnek, hogy gyenge a fia továbbképzésre. A 12 éves fiu ezután Nagy-Tapolcsányba került nagybátyjához, Rabbi Löw Wolfhoz. Ennek házában és jesiváján maradt hét évig, mely idő alatt vallásos mély ösmerteinek kincses házat szerezte meg. Világi tanulmányait

1834-től kezdve a pilseni kollégiumban végezte, mi mellett maga is egy kis jesivat tartott fenn. A kollégiumi tanulmányok végeztével Prágában a természet-jogból, bölcsészetből és fizikából letette az előirt vizsgálatokat. Valamivel később már a wottitzi (Csehország) hitközség rabbiszékében találjuk. A Hattarát a Semen-Ro-keach és a Saare-Tóra nagynevű szerzőitől nyerte. Vallásos ismeretek dolgában akkor már oly tekintély volt, hogy a nagy Rappaport, a prágai főrabbi házába küldötte neki a Hattarát, amint mondta, annak bizonyosságául, hogy a fiatal tudós iránt táplált nagybecsülésének kifejezést adjon.

A feleségét, Weissshut Annát, ki jámbor, előkelő szülők gyermeke, a wottitzi rabbiszék elfoglalása előtt vette el. Wottitzban különben 12 évig működött. Innen Herman-Mesticzbe ment, mely hitközség meghívta, hogy a Bródy Sámuel helyét foglalja el. Négy évvel később a morvaországi leipniki hitközség meghívását követi és elfoglalta a nikolsburgi rabbivá választott Quetsch Salamon helyét. Leipnikben szélesedett a hatásköre, mert nagy jesiva és nagy hitközség élére került. Ehhez a hitközséghez 21 éves tevékenység kötötte. Itt is, mint előző állomásain, rajongásig szerették, a szegények, özvegyek és árvák atyjának tekintették, az ifjuság, mint vezérét követte, az öregek tanácsán épültek, a talmudtudósok mesterüket becsülték benne. Budapestre 1877-ben került, mint az orsz. rabbiképző talmudtanára. Azóta itt működik szemünk előtt, s aki közvetlen tapasztalásból nem ismeri értékét, jóságos, szelid lelkét, tudása mélységét és magasságát: az következtethet minderre kiválóbb tanítványaiából, akik közt — tudományban maga is folytonosan gazdagodva — megosztotta lelke kincseit, hogy szétvigyék a magyar zsinagógákba és a bel- és külföldi zsidó tudományosság fókusaiba.

Irodalmi munkásságának java része magyarországi működésével esik össze. Legnagyobb, mint a mózesi jog ösmertetője, melyet hozzá hasonló alapossággal és annyi részletében még senki más nem tárt föl. Ismertebb munkái ezek:

Munkái: ספר שיערי תורת התקנות eddig 5 kötet 1879—1902. A mózesi talmudi rendőri jog, Budapest, 1879. A polgári perrendtartás a mózesi-talmudi jog szerint. Budapest, 1882. Az ethika a halachában. Budapest, 1886. A mózesi talmudi örökösödési jog. Budapest, 1890. ספר שיערי תשובות מהר"ם בר"ר ברוד Berlin 1881. A szerződés a mózesi-talmudi jog szerint. Budapest, 1893. ספר שיערי תשובות מהר"ם בר"ר ברוד Budapest, 1895. A mózesi-talmudi birtokjog. Budapest, 1897. A mózesi-talmudi bünvádi eljárás. Budapest, 1901.

A budapesti orsz. rabbiképző másik kitünősége, akinek működési jubileuma egybeesik az intézetével — *Bacher* Vilmos dr. A zsidó tudományos világnak ez a nagysága szintén negyedszázadja osztja szelleme kincseit a budapesti rabbiképzőn.

Bacher Vilmos dr. aránylag még fiatal. 1850. évi január havában született Szt.-Miklóson, mint *Bacher* Simonnak, az ismert héber költőnek a fia. Gimnáziumi tanulmányait Pozsonyban végezte, ahol 1867-ben tette le az érettségét, a vallási tudományokba pedig apja vezette be. Egyetemre Budapesten járt, magasabb theologiai tanulmányait meg a boroszlói rabbiszemináriumon szerezte, ahol az intézet legjobb tanítványai közé tartozott. Egyetemi tanulmányait Lipcsében fejezte be 1870-ben és rabbiképesítőt 1876-ban kapott. Alig jutott ennek a birtokába, Szegedre vitték rabbinak az elhunyt *Löw* Lipót helyébe. Ennek nagy öröksége kétségkívül megihlette a lelkét, a nagy előd szellemében azonban nagyon rövid ideig működhetett, mert a budapesti rabbiszemi-

nárium megnyitásával 1877-ben ide szölitották, ahol az egzegezisből, Midrasból, Targumból tart előadásokat s a szentirtásba való bevezetést tanítja.

Minden izében tudós. Óriási munkaerő. A tanítás mellett rengeteg sokat irt. Legjobb és legjelentékenyebb műve a talmudszerzők agadája, hat kötetben, melyek közül az első a babilonai amoreusok, a második és harmadik a tanaita, a negyedik, ötödik és hatodik kötetek pedig a palesztinai amoreusok agadáját öleli fel. Irt számos életrajzot, alapos ismerője a perzsa, héber-arabs nyelvtudományoknak s műveit magyar, német, francia és angol nyelven tette közzé. Tudománya, szorgalma szédítő terjedelmű.

Rabbi *Bloch* Mózes és *Bacher* Vilmoson kívül nincs több olyan tanár az orsz. rabbiképzőnél, aki ezen intézetben negyedszázadja működnek. Még *Kaufmann*, a legmodernebb tudós lett volt ilyen, ha élete fonalát időnek előtte el nem vágja a mindenható. Ő már nem érhetette meg ezt a mostani ünnepet, melynek eredményein, egyben az egész tudományos zsidó világ bámulatát keltve föl, több mint husz éven át munkált törhetlenül. Emléke, mely még friss, fölujul az ünnep óráiban.

*

A budapesti országos rabbiképzőből a lefolyt 25 év alatt 75 képesített rabbi került ki, akiknek neveit az intézetnek legutóbbi értesítője közli. De jóval több azon növendékek száma, akik — bár nem fejezték be az intézetben rabbitanulmányaikat — a magyar zsidóság hivatott vezéregyéniségeivé válnak a hitközségi életben. A rabbi-képesítést nyertek sem működnek mind a rabbi pályán. Egy részük főiskolai tanár lett a bel és külföldi rabbiképzőkön, más részük mint hittanár plántálja tovább azokat az eszméket, melyeket az intézetben szedett magába.

Rabbipályán működnek a következők: *Adler* Vilmos dr. Hatvan, *Bárány* József dr. Kecskemét, *Bernstein* Béla dr. Szombathely, *Blumgrund* Naftali dr. Nagy-Abony, *Büchler* Sándor dr. Keszthely, *Diamant* Gyula dr. Vukovár, *Eisler* Mátyás dr. Kolozsvár, *Elszass* Bernát dr. Landsberg a. d. W. Poroszország, *Edelstein* Bertalan dr. Buda, *Feldmann* József dr. Czepléd, *Fischer* Gyula dr. Prága, *Flesch* Armin dr. Mohács, *Frank* József dr. Mura-szombat, *Friedmann* Dávid dr. Zsolna, *Goldschmied* Lipót dr. Prossnitz, *Handler* Simon dr. Lugos, *Herskovics* Mózes dr. Somogy-Szill, *Herzog* Manó dr. Kaposvár, *Heves* Kornél dr. Szolnok, *Hirschler* Ignác dr. Vasvár, *Hoffer* Armin dr. Veszprém, *Kecskeméti* Lipót dr. Nagyvárad, *Kecskeméti* Armin dr. Makó, *Kiss* Arnold dr. Buda, *Klein* József dr. Kassa, *Klein* Dezső dr. Siklós, *Kriszhaber* Béla dr. Soroksár, *Lenke* Manó dr. Besztercebánya, *Lichtmann* Mór dr. Ujpest, *Löwinger* Adolf dr. Szeged, *Löwy* Ferencz dr. Nagy-Atád, *Mandel* Armin dr. Szigetvár, *Neumann* Ede dr. Nagy-Kanizsa, *Pártos* Sámuel dr. Dunaföldvár, *Polák* Miksa dr. Sopron, *Rosenberg* Ede dr. Ó-Kanizsa, *Rosenblüh* Jenő, Szászváros, *Rosenstein* Mór dr. Nagy-Kikinda, *Rubinstein* Mátyás dr. Szegzárd, *Rudolfer* Antal dr. Alsó-Lendva, *Schwarz* Mór dr. Győr, *Schwarz* Miksa dr. Eger, *Singer* Bernát dr. Szabadka, *Singer* Jakab dr. Temesvár-Gyárvaros, *Spira* Jakab dr. *Mährisch-Osztrau*, *Steiner* Márkus dr. *Bielitz* (Szilézia), *Steinherz* Jakab dr. Székesfehérvár, *Ungár* Simon dr. Eszék, *Vajda* Béla dr. Losoncz, *Venetianer* Lajos dr. Ujpest, *Weiskopf* Arthur dr. Rozsnyó, *Weiszbürg* Gyula dr. pesti rabbi, *Wellész* Gyula dr. Nagy-Bittse, *Wiesner* Henrik dr. Bezdán, *Ziegler* Ignác dr. *Karlsbad*. *Weisz* Mór dr. a pesti Chevra Kadisa liturgistája. Tanári állást töltenek be: *Blau* Lajos dr. a budapesti rabbiképzőnél, *Büchler* Adolf dr. a bécsi Isr. theol. Lehranstaltnál, *Krausz* Sámuel dr. a bu-

dapesti izr. tanítóképzőnél, *Schreiner* Márton dr. a *berlini* Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthumsnál. Továbbá *Braun* Salamon dr. a pesti hitközség polgári iskolájánál, *Engelsmann* Izidor a pesti hitközségnél hittanár, *Fényes* Mór dr. u. o., *Frisch* Armin dr. u. o., *Horváth* Dezső dr. u. o., *Leipniker* Márkus dr. u. o., *Rappaport* Béla dr. u. o., *Schreiber* Lajos dr. u. o., *Weisz* Miksa dr. u. o., *Schwarz* Gábor dr. hittanár Zágrábban, *Heller* Bernát dr. tanár a budapesti II. ker. reáliskolapál, *Kohlbach* Bertalan dr. tanár a kaposvári gimnáziumnál, *Farkas* József dr. állás nélkül van. *Kohn* Armin dr. volt szigetvári és Náda Gyula dr. volt simándi rabbi meghaltak.

*

A szeminárium működő tanárai ez idő szerint a felső tanfolyamon: *Bloch* Mózes rektor, *Bacher* Vilmos dr., *Kohn* Sámuel dr., *Goldzihér* Ignác dr. — *Blau* Lajos dr. a felső és az alsó tanfolyamon tanít. Az alsó tanfolyam többi tanára: *Bein* Károly dr., *Balog* Ármin dr., *Bloch* Henrik dr., *Schill* Salamon dr. és *Lazarus* főkantor.

*

Az orsz. rabbiképző vezető bizottsága az intézet két jubiláló tanáránál pénteken tisztelgett *Schweiger* Márton vezetésével. Az üdvözlő szónok *Kohn* Sámuel dr. pesti rabbi volt. A bizottság a két jubiláló tanárnak értékes tiszteletajándékot nyújtott át.

A jubileum alkalmával az intézet templomában szombaton (nov. 1) délelőtt ünnepi istentisztelet lesz, amelyen *Bacher* Vilmos dr. tanár az ünnepi beszédet, az aggmester *Bloch* Mózes pedig héber imát fog mondani.

Az intézet jelenlegi tanítványait *Gutmann* Mihály vezeti az ünnepelelt tanárok elé, kiket héber beszédben fog üdvözölni.

A vezető bizottság elnöke, *Schweiger* Márton az ünnepély alkalmából szombaton november 1-én este 8 órákot tea-estélyt ad, amelyre a vendégrabbik is hivatalosak.

— **Figyelmeztetés.** Egy idő óta eddig még ismeretlen s rendőri nyomozat alatt álló egyének hamis bélyegzővel és hamisított aláírással ellátott nyugták alapján Budapesten előfizetéseket szednek be az »Egyenlőség« nevében. Kellemetlenségek elkerülése okából arra kérjük tehát budapesti előfizetőinket, hogy az előfizetési összeget ezentul csak vagy postán küldeni, vagy pedig általuk is ösmert pénzbeszedőinknek sziveskedjenek kifizetni.

Tisztelettel

Az »Egyenlőség« kiadóhivatala.

— A romániai zsidókérdés. Előző számunkban hirt adtunk róla, hogy Romániában a zsidóhitűek javára megváltozott volna a hangulat. Ennek volt egyik jelensége Take-Joneszku konzervatív pártbeli vezérembernek egy tanulmánya is, mely azt javasolta, hogy a román zsidókat gyorsabb tempóban és nagyobb számban kell honosítani, gyermekeik részére épp úgy tandíjmentességet kell engedélyezni, mint a máshitű románok gyermekei számára s végül meg kell engedni, hogy a romániai zsidók a falvakon is megtelepedhessenek. Ez a tanulmány nagy mozgolódzst idézett elő Romániában. A kormányon lévő liberális (!) párt s az új konzervatívok lapjai hevesen támadták Take Joneszku s a liberálisok és az újkonzervatívok választási fegyverül használták ezt az állásfoglalást. Az ókonzervatívok erre desaválták